

АНЕКС II

2. ТЕМАТСКА SWOT АНАЛИЗА, ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Садржај

УВОД	3
1. ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАСТ – УРБАНА ЕКОНОМИЈА И ФИНАНСИЈЕ	4
1.1. Економски раст, урбана економија и финансирање	4
1.2. Локални економски развој, стварање радних места и вештина	8
1.3. Развој браунфилд локација	11
1.4. Развој индустријских и комерцијалних зона	13
2. ОДРЖИВЕ УРБАНЕ СТРУКТУРЕ И РАЦИОНАЛНО КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА	15
2.1. Ефикасност коришћења земљишта	15
2.2. Компактност градова и урбано „расплињавање“	17
2.3. Депривирани четврти	18
2.4. Управљање рурално-урбаним везама	20
3. ИНКЛУЗИВНИ УРБАНИ РАЗВОЈ	21
3.1. Развој јавних служби	21
3.2. Социјално укључивање и смањење сиромаштва	23
3.3. Партиципација у процесима урбаног развоја	25
4. СТАНОВАЊЕ - РАЗНОВРСНОСТ И ПРИУШТИВОСТ СТАНОВАЊА	27
5. САОБРАЋАЈ И ТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА	29
5.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура	29
5.2. Водна инфраструктура	32
- Снабдевање водом за пиће	
- Каналисање насеља	
- Заштита урбаних подручја од штетног дејства вода	
5.3. Електроенергетска инфраструктура и електронске комуникације	36
6. ЖИВОТНА СРЕДИНА, КЛИМА И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ	39
7. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ, КУЛТУРА И УРБАНИ ИДЕНТИТЕТ	42

УВОД

На основу Контекстуалне анализе стања и проблема урбаног развоја у Републици Србији (презентоване на Иницијалној конференцији 02.02.2018. године), припремљена је тематска SWOT анализа са кључним проблемима и предлозима за интервенцију као иницијални материјал за округле столове одражне 29-30.03.2018. године.

На основу предлога и сугестија са округлих столова и прихваћених примедба и сугестија добијених од чланова шире Радне групе припремљен је пречишћен текст SWOT анализе за следеће тематске целине:

1. Одрживи економски раст – урбана економија и финансије,
2. Одрживе урбане структуре и рационално коришћење земљишта,
3. Инклузивни урбани развој,
4. Становање – разноврсност и приуштивост становања,
5. Саобраћај и техничка инфраструктура,
6. Животна средина, клима и управљање отпадом,
7. Културно наслеђе, култура и урбани идентитет.

1. ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАСТ – УРБАНА ЕКОНОМИЈА И ФИНАНСИЈЕ

Тема: 1.1. Економски раст, урбана економија и финансирање

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Макроекономска стабилност и побољшање пословног амбијента за привлачење инвестиција уз недовољно искоришћене креативне ресурсе • Статус кандидата за чланство у ЕУ, прилагођавање у складу са <i>аки коминотер</i> ЕУ према мери локалних проблема у области економског развоја, запошљавања, урбане економије • Започет процес подршке за програмско/пројектно буџетирање и стратешко планирање на националном и локалном нивоу и унапређење регулативе у области планирања и буџетирања (Предлог закона о планском систему и др.), Програм реформе пореза на имовину • Израда планова капиталних инвестиција (ПКИ) на националном нивоу и нивоу ЈЛС (нпр. пројеката који се финансирају потпуно или парцијално из буџета ЈЛС, из других средстава буџетских корисника, јавних предузећа, на основу Стратегија развоја ЈЛС. ПКИ за ЈЛС се ради за период 4-6 година и садржи све јавне инвестиције из њене надлежности. • Усклађивање предлога капиталних пројеката са средњорочним приоритетима јавних инвестиција у оквиру предлога за утврђивање приоритетних области финансирања које садржи фискална стратегија РС • Постојање јаких асоцијација градова и општина (СКГО, НАЛЕД, и др) као подршка примени Европске повеље о локалној самоуправи, едукацији и јачању капацитета за придруживање ЕУ, управљању јавном имовином ЈЛС, процесу партиципације, јачања ЈПП 	<ul style="list-style-type: none"> • Деиндустријализација, висока незапосленост (посебно младих), "одлив мозгова", слаба конкурентност, развојна стагнација и рецесија урбане економије, "сива" економија, раст урбаног сиромаштва • Нетрансформисан јавни сектор, нерешени проблеми неуспешних приватизација предузећа, слаба улагања, низак степен иновативне способности • Регионалне разлике у развијености, недовољно развијена комунална и друга инфраструктура, недостатак опремљених локалитета, раст цене земљишта • Слабо управљање и изазови финансирања комуналног опремања на локалном нивоу (нетрансформисана комунална привреда), ниско учешће средстава од грађевинског земљишта у буџетима ЈЛС, слаба капитализација грађевинског земљишта због неефикасности постојећих инструмената, уз последично слабење моћи ЈЛС у финансирању комуналног опремања и раст задуживања ЈЛС • Недовољне смернице за прилагођавање економског развоја на глобалне изазове, неизвесности, поремећаје, ограничења у комплексним контекстуалним условима

SWOT анализа

МОГУЋНОСТИ (шансе, поменцијали)	ПРЕТЊЕ (ризиси)
<ul style="list-style-type: none">• Интегрисање у ЕУ, могућност коришћења предприступне помоћи и фондова• Одрживи, "зелени", инклузивни економски раст заснован на развоју нискоугљеничке, "зелене", економије знања, ресурсно-ефикасне и енергетски ефикасне економије у оквиру концепата полицентричног развоја одрживих, инклузивних и резилијентних градова• Привлачење СДИ, јачање прерађивачке индустрије, hi-tech делатности, јачање кластера МСП у производном и услужном сектору• Ефективно управљање градовима (унапређењем управљачког и финансијског оквира, извора локалних јавних финансија уз иновирани приступ и изворе прихода у области грађевинског земљишта и комуналне привреде)• Екстерне и агломеративне урбане економије као извор економског и урбаног раста, улагања у урбане развојне пројекте јачањем ЈПП	<ul style="list-style-type: none">• Политичка нестабилност, недостатак политике економског развоја (посебно алтернативних модела развоја - нпр. "зелене", нискоугљеничке економије, hi-tech економије засноване на знању, ресурсно ефикасне и енергетски ефикасне економије, "циркуларне" економије) недостатак стратешког оквира за решавање сложених развојних проблема, слаб приступ изворима финансирања, ограничена финансијска средства, недовољна институционална оспособљеност за решавање кључних проблема, спонтани процеси неконтролисане апропријације јавних добара, бесправна изградња, корупција• Недовољна улагања у урбану економију и неискоришћене могућности финансирања (коришћењем домаћих и страних извора)• Кашњење спровођења реформи јавног сектора, смањење прилива СДИ због утицаја продужене глобалне кризе, смањивање извоза• Слаба координација урбане, земљишне, комуналне политике (и инструмената) и политике (локалног) економског развоја, слаба усклађеност докумената, неусклађеност секторских политика• Даље неконтролисано и прекомерно задуживање ЈЛС• Наставак концентрације урбаног развоја уз даље урушавање и слабо управљање територијалним капиталом градова

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Заостајање у привредном развоју, деиндустријализација, незапосленост, слаба конкурентност, одлив мозга, сива економија, слаба и некохерентна урбана економија и недостатак алтернативних модела економског развоја (економије засноване на знању, зелене, нискоугљеничке, ресурсно и енергетски ефикасне економије)..

ПРЕДЛОГ:

- Унапређење стратешког оквира за конкурентни, одрживи, иновативни и инклузивни ЛЕР доношењем Плана развоја, Инвестиционих планова, ППРС, одговарајућих докумената јавних политика, као и просторних и урбанистичких планова.
- Унапређење економске политике, доношење нових развојних политика (индустријске, иновационе, регионалне, инфраструктурне, секторских политика) и усклађивање са јавним политикама.
- Унапређење институционалног оквира и регулативе, окончање реформи јавног сектора, од значаја за ЛЕР
- Примена нових приступа обнови стратешког истраживања, мишљења и управљања за усмеравање стратешког економског и урбаног развоја.
- Унапређење планских метода, инструмената и алата одрживог и гипког урбаног развоја.

- Побољшање управљачких механизма, институционално-организационих аранжмана и имплементације развојних политика, планова и пројеката, посебно ради спречавања нелегалног и спекулативног развоја и изградње градова.
- Усклађивање и интегрисање стратешких развојних и урбаних пројеката у плански оквир, с обзиром на бројне конфликте (нарочито у економском и урбанистичком планирању развоја градова) и на јачање улоге партиципације у припремању, доношењу и остваривању стратешких одлука.
- Побољшање евалуације политика, програма, планова, пројеката у имплементацији развојних, планских и инвестиционих одлука.
- Приоритетно повезивање и усклађивање инструментаријума урбанистичког планирања са инструментаријумима других политика (економског развоја, регионалног развоја, социјалне политике, животне средине и климатских промена, све кључне јавне политике итд.) због чињенице да се највећи део имплементацијских средстава политика (инструмената, аранжмана, механизма) за усмеравање територијалног развоја налази изван урбане политике, пре свега у домену економске регулације и тржишно-финансијских и фискалних инструмената.
- Побољшање интeдисциплинарне сарадње у планирању, као и уважавање континуитета институционалног историјског знања ради превазилажења неповерења у урбанистичке институције.

ПРОБЛЕМ 2: Слаба ефикасност система финансирања локалне самоуправе у делу изворних фискалних и нефискалних прихода и расхода у области грађевинског земљишта (коришћења јавних добара, заједничке комуналне потрошње, комуналне инфраструктуре и ефикасности финансирања комуналних услуга), уз континуирано смањење улоге инструмената грађевинског земљишта у локалним буџетима, смањење укупних буџетских прихода у делу градова и пораст задужености неких ЈЛС.

ПРЕДЛОГ:

- Израда студије о усклађивању урбане политике и политике грађевинског земљишта ради побољшања регулаторних механизма, инструмената, управљачких и организационих аранжмана, начина и модела финансирања инфраструктуре и комуналног опремања грађевинског земљишта, пре свега унапређењем: 1) *тржишно-заснованих инструмената* земљишне политике, 2) *иновативних и флексибилних алата* политике грађевинског земљишта; 3) *управљања* грађевинским земљиштем.
- Усаглашавање процеса трансформације сектора комуналне привреде са инструментима грађевинског земљишта (реструктурирање и приватизација локалних ЈКП, увођење приватног сектора у обављање услуга и финансирање комуналне привреде, увођење нових начина управљања, промена политике цена, инструмената).
- Повезивање и усклађивање инструмената за финансирање комуналног опремања земљишта са реформом локалних ЈКП, уз установљавање централне економске регулације и редeфинисање фискалних и других инструмената.
- Израда студије унапређења управљачких инструмената и модела управљања у сектору комуналне привреде (узимајући у обзир све својинско-организационе облике) и побољшање регулативе.
- Израда студије о могућности увођења инструмената за захватање земљишне ренте (градске ренте): фискални и други регулаторни инструменти за захватање увећане вредности земљишта.

ПРОБЛЕМ 3: Спорост процеса урбане обнове, посебно у примени инструмента урбане комасације, као и изазови у управљању и финансирању великих пројеката урбаног развоја.

ПРЕДЛОГ:

- Изучавање специфичне методологије планирања и управљања урбаном реконструкцијом и изградња и јачање институционалних и кадровских капацитета за бољи приступ и веће коришћење фондова ЕУ и разних финансијских инструмената који подржавају одрживи (интегрални) развој градова и пројекте урбане реконструкције.

Тема: 1.2. Локални економски развој, стварање радних места и побољшање вештина

SWOT анализа

CHANCE (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Пораст свести о потреби планирања одрживог ЈЕР као инструменту интегрисања економског и социјалног развоја, квалитета окружења и финансирања урбаног развоја и јачања улоге градова • Донете националне и локалне стратегије запошљавања, акциони планови, Програм подстицања рег. и локалног развоја, изградње локалне инфраструктуре, пословних зона, бројне стратегије ЈЕР, ЈЕАП, програми ЈЕР, планови (Σ1.099), пројекти као резултат сарадње локалних и других актера или више ЈЛС (нпр. споразум за коридор Западне Мораве) • Изграђене регионалне и локалне институције за подршку ЈЕР (акредитоване регионалне развојне агенције, канцеларије, пословни савети, савети за запошљавање) • Економска валоризација креативних ресурса као основа економског раста-ЈЕР: 1) Способност за имплементацију иновација, улагања у R&D, 2) Предузетничке активности и садржаји, 3) Систем инвестирања, 4) Таленат и знања • Оснаживање урбаног развоја малих и градова средње величине • Уредба о капиталним пројектима (примењује се од 1.1.2018.) Министарство финансија води Интегрисану базу капиталних пројеката; ЈЛС успоставља базу капиталних пројеката компатибилну са Интегрисаном базом капиталних пројеката; утврђене процедуре предлагања, вредновања, рангирања капиталних пројеката (4 врсте), укључивања пројеката у предлог приоритетних области финансирања које садржи фискална стратегија Србије или у план јавних инвестиција (ниво ЈЛС), буџетско финансирање, извештавања, итд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Транзицијска економска рецесија, слаб економски раст, слаба конкурентност, девастација индустрије, незапосленост, успорен развој МСПП, дефицит кадра, слаба приватна улагања, низак ниво СДИ, слабо коришћење територијалног капитала градова, скромна јавна средства за подршку запошљавању • Заостајање у примени техничког прогреса, нових технологија и ИКТ, слаба оспособљеност за привлачење инвестиција, слабо коришћење подстицајних средстава из домаћих и страних фондова, недовољно партнерство приватног и јавног сектора • Недостатак предузетничких иницијатива и вештина за развојне пројекте, мала спремност предузетника за усвајање нових знања, слаба предузетничка култура • Заостајање изградње пословне и иновативне инфраструктуре, недовољна урбана инфраструктура и ниска улагања у комуналну и капиталну инфраструктуру • Слаба ефективна моћ већине локалних институција у погледу финансијских извора, кадровске оспособљености и капацитета за решавање развојних проблема, посебно због реформе институција које се баве грађевинским земљиштем у 2016. години (укидање дирекција за грађевинско земљиште, изградњу и локалне путеве према Закону о буџетском систему) и недостатак локалних фондова за подстицање предузетништва • Нерационално коришћење грађевинског земљишта • Изостанак (или немогућност) укључивања домаћих коопераната у ланац вредности фирми са страним капиталом које послују у ИЗ

SWOT анализа

МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none">• Реиндустријализација као полууга развоја• Могућност прилагођавања европским инструментима кохезионе политике ради интегрисања секторских политика које имају „просторни утицај” на градове• Увођење инструмента интегралног територијалног инвестирања и локалног развоја којим управља заједница (CLLD-Community - Led Local Development) за имплементацију територијалних стратегија, планова и великих пројеката• Коришћење браунфилд локација за нове активности економског и урбаног развоја• Увођење нових финансијских и фискалних извора финансирања и комуналног опремања грађевинског земљишта	<ul style="list-style-type: none">• Успоравање стопе економског раста, нивоа инвестиција, раста нових МСП под дејством продужене глобалне економске и финансијске кризе на ЛЕР• Изостанак водеће улоге техничког прогреса, иновација и знања у ЛЕР• Наставак постојећег тренда задуживања ЈЛС• Нестајање претходног идентитета и индустријске основе као ослонаца урбаног развоја• Несклад надлежности ЈЛС утврђених на националном нивоу и трансфера средстава ЈЛС са националног нивоа• Заостајање у развоју локалног "одрживог пословања"

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Низак ниво достигнутог ЛЕР у већини ЈЛС: заостајање у привредном развоју, слаб економски раст, слаба конкурентност, недостатак техничког прогреса и иновација, углавном девастирани индустријски сектор, низак ниво запослености радноспособног становништва (посебно младих), релативно висока незапосленост (нарочито младих, жена и особа старијих од 50 година), успорен развој ММСП, дефицит и одлив високостручног и квалификованог кадра, низак ниво СДИ, неискоришћени локални инвестициони потенцијали и ресурси, слабљење материјалне и демографске основе урбаног развоја, низак ниво животног стандарда, раст сиромаштва, недостатак предузетничких иницијатива и вештина за развојне пројекте, незадовољавајући ниво приватних улагања, недостатак средстава за развој, недовољна или неадекватна урбана инфраструктура, недостатак планова, општих и просторних услова за привлачење инвестиција, и недовољни локални институционални и кадровски капацитети у делу ЈЛС за: а) решавање постојећих кључних развојних проблема, подршку привредном опоравку, развоју нових МСП и новом запошљавању, б) прилагођавање стандардима ЕУ у области одрживог ЛЕР на локалном нивоу, в) креирање и имплементацију одрживог ЛЕР; економија заснованих на знању, нискоугљеничке, ресурсно и енергетски ефикасне економије, циркуларне и креативне економије на територији Србије (16 регионалних развојних агенција не покрива цело подручје РС) .

Такође, поред недовољно ефикасне урбане економије евидентан је и недостатак алтернативних (одрживих) концепата економског развоја (економије засноване на знању, зелене, нискоугљеничке, ресурсно и енергетски ефикасне економије). Посебан изазов за одрживи ЛЕР и урбани развој представља слаба ефикасност система финансирања локалне самоуправе у делу изворних фискалних и нефискалних прихода и расхода у области грађевинског земљишта, уз смањење улоге инструмената грађевинског земљишта у формирању локалних буџета, опадање укупних буџетских прихода у делу градова и пораст задужености неких ЈЛС.

ПРЕДЛОГ:

- Унапређење и усклађивање портфолија локалних надлежности, одговорности и активности у припремању, доношењу, реализацији, управљању и контроли развојних, планских и других одлука, уз укључивање грађана у одлучивање на локалном нивоу.
- Израда Смерница и препорука за унапређење ЛЕР у концептуализацији новог алтернативног модела развоја (зелене, нискоугљеничке, ресурсно-ефикасне, hi-tech економије, индустрије, креативних економија, урбане пољопривреде), изради плана капиталних инвестиција за пословну инфраструктуру и кандидовање развојних (и урбаних) пројеката.
- Израда препорука за активирање локалног креативног потенцијала, односно креативних ресурса за подршку ЛЕР (подизање способности и капацитета за имплементацију иновација, улагања у истраживања и развој, јачање предузетничке активности и садржаја, унапређење система инвестирања и доступности извора финансирања, подршка талентима, знању и кадровском јачању).
- Унапређење улоге локалних институција (боље коришћење постојећих регионалних и локалних институција за економски развој; подршка локалним иницијативама; јачање хоризонталне интеграције институција и координација институција и активности; уважавање мишљења локалних самоуправа) и неопходност обуке због флукуације кадра.
- Студијско истраживање и оперативна примена разних подршки и инструмената (посебно нових и недовољно познатих инструмената ЈЛС), нпр. интегралног територијалног инвестирања и локалног развоја којим управља заједница (CLLD-Community-Led Local Development) у складу са децентрализованим управљањем и имплементацијом територијалних стратегија, планова и стратешких пројеката (ради припрема за аплицирање за коришћење средстава европских фондова).

Тема: 1.3. Развој браунфилд локација

SWOT анализа

CHANCE (предности)	СЛАБОСТИ (недостаци)
<ul style="list-style-type: none"> • Растућа свест о значају реактивирања браунфилдса у урбаној обнови и у економском развоју • Трансформација и реактивирање браунфилдса као полуга раста урбане конкурентности и урбане обнове (развојем комерцијалних и стамбених зона, ИЗ и ИП и других намена) • Конверзија напуштеног земљишта у зелене површине као облик циркуларне економије, штедње и ефикасног коришћења земљишта • Стварање нових радних места у процесу рециклаже браунфилда и урбане обнове • Побољшање урбане конкурентности и квалитета средине 	<ul style="list-style-type: none"> • Неизграђена информационо основа о браунфилдима и „блокираним” локацијама • Незаинтересованост приватног сектора за обнову браунфилда • Комплексна реактивизација, велика улагања јавног сектора у санацији, дуга и скупа процедура рашчишћавања терена, регулисања комплексних имовинско-правних односа, деконтаминирања, рушења постојећих садржаја, расељавања, опремања инфраструктуром, реституције • Неразвијена методологија за трансформацију браунфилда у продуктивнију намену и малобројни примери добре праксе тзв. урбане рециклаже • Дуготрајан и сложен процес усклађивања супротстављених интереса актера и слаби или неизграђени механизми координације разних надлежности и комуникације
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Активирање знатних потенцијала браунфилдс локација, индустријског и градитељског наслеђа (за тзв. урбану рециклажу) без угрожавања животне средине • Развој урбане обнове на принципима одрживости који унапређују постојећу изграђену матрицу, без ангажовања новог земљишта и уз "конверзију" дела коришћеног грађевинског земљишта за слободне и зелене просторе • Обнова предлога о формирању Агенције за урбану обнову и регенерацију (иницираног 2004.) • Примена инструмента стечаја и продаје ради реактивирања браунфилд локација 	<ul style="list-style-type: none"> • Одуговлачење реактивирања браунфилд локација урушава квалитет урбане средине и компликује урбану обнову • Недовољна знања, примена <i>ad hoc</i> методологије, дефицит едукованог кадра • Реактивирање дела браунфилдса (класе А) захтева огромна јавна средства • Недовољна одговорност у управљању јавном својином (земљиштем, изграђеним фондом, квалитетом средине) • Превелики утицај политике уз слабу улогу стручњака и јавности • Неповољне еколошке последице Негативни утицаји на животну средину на неким браунфилд локацијама

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Напуштени изграђени локалитети/земљиште, комплекси и објекти некадашњих привредних, индустријских, војних, комуналних, социјалних и других намена у урбаним подручјима који су често контаминирани, са запушеном техничком инфраструктуром и негативним утицајима на урбану, животну и социјалну средину (угрожена социјална безбедност суседног окружења, раст криминала, насељавање бескућника, окупљање наркомана, бацање смећа итд.) који понекад чине део индустријског наслеђа и могу имати карактер заштићеног културног добра. Кумулирани сложени проблеми бројних браунфилдса захтевају системска решења и унапређење процеса реактивирања и управљања овим локацијама у градовима.

ПРЕДЛОГ:

- Изградња регистра/информационог система о браунфилд локацијама/објектима.
- Унапређење методологије за реактивирање браунфилд локација у кључним аспектима, развој нових намена браунфилд локалитета без угрожавања животне средине.
- Предлог за побољшање релевантне регулативе, изградње институционалних и кадровских капацитета и инструмената за развој браунфилда.
- Предлог јачања подршке приватном сектору за обнову браунфилд локација (фискални и финансијски подстицаји, бенефиције, итд.), као и начина укључивања финансијских средстава у њихову ревитализацију у склопу урбане обнове/реконструкције.
- Израда каталога браунфилд локација ради привлачења инвестиција (према типу, приоритетима).
- Јачање демократске партиципације у реактивирању браунфилд локација.
- Извршити процену ризика и утврђивање приоритета за санацију и ремедијацију локација које изазивају негативан ефекат на здравље људи и животну средину

Тема: 1.4. Развој индустријских и комерцијалних зона

SWOT анализа

CHAGE (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • ИЗ као инструмент интегрисања економског и урбаног развоја и смањења разлика у развијености • Позитивне екстерне економије МСП у ИЗ/ИП: привлачење СДИ, нижи трошкови пословања, примена бољих технологија, већа конкурентност и иновативност, међуфирмска сарадња, нижи порески, царински и трошкови комуналног опремања • Регионалне и локалне предности за изградњу ИЗ и ИП на гринфилд и браунфилд локацијама у градовима средње величине (у 50 ЈЛС предложено 64 ИЗ и ИП) • Постојеће националне институције које се баве улагањима у ИЗ/ИП и започета имплементација планираних ИЗ, ИП у урбаним насељима (НИП, Стратегија развоја индустрије до 2020, ЛЕР) • Изградња трговинских центара на атрактивним локацијама уз постојање регионалних лидера у трговини у урбаним насељима 	<ul style="list-style-type: none"> • Снажна деиндустријализација, пад индустријске запослености и пад учешћа индустрије у БДП, спорост доласка фирми у ИП/ИЗ (вишегодишњи процес активирања) уз имплементациони јаз због недостатка искуства за управљање ИЗ • Недовољан институционални и правни оквир за развој ИП/ИЗ • Недостатак критеријума, метода евалуације и метода избора локација ИП/ИЗ и посебне националне политике развоја ИЗ • Даља концентрација индустрије у урбаним насељима (нпр. у Београду) уз драстично смањен број великих, малих и инд. центара средње величине • Изазови развоја трговине: спонтана алокација капацитета у градовима; недостатак информационе основе; јаз између великих трговинских ланаца и малих конкурената; недостатак подршке за отварање објеката у мањим урбаним насељима и на селу; ограничења урбаног планирања и политика локације - спонтани развој комерцијалних зона у градовима, дуж аутопутева и др.; утицај великих трговинских центара на урбано ткиво (саобраћајне гужве, загађење, коришћење празних/постојећих трговинских центара)
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Вођење кохерентне политике развоја ИЗ и урбаног развоја, као и стимулисање развоја комерцијалних и других услуга у урбаној обнови • Подршка стварању кластера у производном и услужном сектору на свим просторним нивоима/и градовима • Систем подршке ИЗ, увођење обуке, побољшање способности предузећа за прихват технолошких иновација, промена традиционалне свести и подршка решавању постојећих социјалних проблема (и проблема запослености) • Раст конкурентности због извозне оријентације МСП у ИЗ/ИП и већег удела високостручног кадра • Примена принципа одрживости у развоју МСП, стварање повољне пословне климе у ИЗ/ИП (безбедност, помоћ, комерцијалне услуге, разне услуге и др.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Дефицит људских ресурса, дефицит дела високостручног кадра, недостатак техничке оспособљености за иновације • Ограничени финансијски ресурси за развој ИЗ и ИП, као и неразвијени модалитети јавно-приватног партнерства • Недовољни капацитети и кадровска оспособљеност јавног и приватног сектора за аплицирање за средства претприступних фондова ЕУ, развојних програма ЕУ и других међународних институција, донаторских програма за подршку МСП • Давање превелике ингеренције предузећу за управљање ИЗ и ИП, могућност корупције • Мноштво постојећих и планираних ИЗ предложених углавном од ЈЛС

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Успорен развој ИЗ и спорост доласка МСП у ИЗ/ИП као последица снажне деиндустријализације у градовима у пост-социјалистичком периоду, недовољно изграђен институционални и правни оквир за ефикаснији развој, пословање и управљање ИЗ, недовољно усаглашавање националне политике развоја ИЗ и избора

локација ИЗ (уз иницијативе оснивања ИЗ углавном са нивоа ЈЛС) уз концентрацију индустрије у у Београду и Н. Саду, као и спонтана/стихијска алокација комерцијалних зона и капацитета у градовима и дуж аутопутева уз знатан утицај великих трговинских/комерцијалних центара на урбано ткиво, појаву напуштених комерцијалних/тржних центара у градовима и др.

ПРЕДЛОГ:

- Процена потреба за земљиштем за ИЗ (према ППРС у градовима Србије потребно је око 5000 ha за ИЗ).
- Унапређење правног оквира за индустријске паркове, као и „превођење“ ИЗ у ИП ради боље регулације/свеобухватног уређења оснивања, управљања, статуса управљача, управљачке структуре, улогу јавног сектора и ЈЛС, изградње, финансирања, власничких права, закупа, подстицаја, услове уласка МСП у ИЗ, доделу сертификата
- Утврђивање институционалног оквира за вођење активности и функционисање ИП, као и регулисање рада националног тела које ће се бавити обједињеним активностима планирања, развоја, стратешким и оперативним питањима ИП (нпр. издавањем разних дозвола, управљањем сложеним улагањима и партнерствима у ИП/ИЗ, избором локација за нове ИП, усклађивањем са политиком грађевинског земљишта, посебно са становишта олакшавања прибављања опремљених парцела, правне сигурности, јасних економских оквира у регулисању уређивања земљишта, и др.).
- Дефинисање принципа партнерства јавног и приватног сектора за ИЗ и ИП и алокацију и функционисање комерцијалних зона.
- Дефинисање дугорочне динамике и приоритета улагања државних/буџетских средстава у изградњу и/или опремање ИЗ и ИП (гринфилд и браунфилд локације) и промоција привлачења приватног сектора у развој и изградњу ИЗ/ИП, посебно еко-ИЗ.
- Утврђивање улоге државе и ЈЛС у изградњи великих комерцијално-пословних пројеката у градовима.
- Утврђивање стратешких локација односно стратегија територијалног размештаја ИЗ и ИП у оквиру израде нове индустријске политике, иновационе и регионалне политике (на принципима европске индустријске политике, кохезионе политике), као и алокације великих трговинских/комерцијалних зона (уважавајући принципе урбане политике),
- Промовисање интегрисања концепта заштите животне средине и смањења утицаја на промене климе

2. ОДРЖИВЕ УРБАНЕ СТРУКТУРЕ И РАЦИОНАЛНО КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА

Тема: 2.1. Ефикасност коришћења земљишта

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Погодност појединих законских одредби • Започета децентрализација управљања ГЗ – преношењем активности на ниво ЈЛС • Резерве земљишта у јавној својини у многим градовима • Бољи однос према коришћењу ГЗ 	<ul style="list-style-type: none"> • Слаба координација тржишних притисака на атрактивни урбани простор и планирања и управљања урбаним развојем уз често неиспитане урбане ефекте пројеката • Нетрансформисана политика ГЗ, инструменти, начин финансирања, недовољно транспарентна тржишта земљишта, неизграђена методологија тржишне евалуације ГЗ • Масовна бесправна изградња у урбаним и периурбаним структурама (2 мил. незаконито изграђених објеката), спора легализација бесправних објеката, неконтролисана конверзија огромних површина пољопривредног и шумског у грађевинско земљиште, хигијенски ризици, недовољна комунална опремљеност и слаб ниво социјалне инфраструктуре у бесправним насељима • Нефикасно коришћење грађевинског земљишта (неконтролисани урбани раст, инструменти грађевинског земљишта) • Слаба урбана обнова градског језгра уз традиционалне инструменте урбанистичког планирања и политике ГЗ
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризичи)
<ul style="list-style-type: none"> • Императивна заштита јавне својине, јавног интереса, јавних добара, јавног простора ради заштите свих интереса и јавне контроле • Децентрализација система управљања ГЗ као подршка локалним властима за непосредну контролу коришћења и управљања земљиштем уз укључивање јавних средстава • ГЗ у јавној својини може да оствари позитивне ефекте на дуги рок (увођењем нових тржишних инструмената закупа) уз примену урбанистичког зонинга као коректива • Примена принципа одрживости у управљању, коришћењу и заштити ГЗ • Развој модалитета јавног и приватног партнерства • Транспарентност и доступност свих података о грађевинском земљишту (посебно јавном), намени и вредности, ради бољег управљања земљиштем, на националном нивоу и на нивоу градова 	<ul style="list-style-type: none"> • Кашњење/одлагање трансформације постојећег система управљања ГЗ у тржишни систем, процеси стечаја, приватизације, реституције, раскидање уговора о додели земљишта због нереализације. • Недовољно усаглашавање тржишних притисака за коришћење урбаних локација и централизованог одлучивања и управљања јавним ГЗ (без претходних анализа ефеката) уз имплицитне ризике за његову декапитализацију • Одсуство усклађености политике и управљања ГЗ и политике комуналне привреде, као и недостатак тржишних и планских механизма за хватање увећане вредности ГЗ (градске ренте) • Могућности спекулација на тржишту ГЗ, корупција у пословима са земљиштем, слаба повезаност политике ГЗ са урбаном политиком, политиком комуналних делатности, политиком ЛЕР и јавним политикама

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Највећим делом нетрансформисана политика грађевинског земљишта, евалуација, инструменти, начин финансирања и управљања земљиштем (уз

централизацију одлучивања о јавном грађевинском земљишту, изазови декапитализације јавног грађевинског земљишта) и недовољна усклађеност политике грађевинског земљишта, комуналне привреде и урбаног развоја.

ПРОБЛЕМ 2: Масовна бесправна изградња и слаба легализација.

ПРОБЛЕМ 3: Стихијски, спонтани и неконтролисани урбани раст и ширење грађевинских подручја (уз експанзивни раст непокретности/„бум грађевинског земљишта”) и опадање броја становника у урбаним насељима (по стопи -0,3%) са високим индексом урбаног sprawl-а 0,378, знатним смањењем урбаних густина и изразито неефикасно коришћење грађевинског земљишта (просечно 670 m^2 – $1,000 \text{ m}^2/\text{p.c}$);

ПРОБЛЕМ 4: Релативно висок степен неискоришћеног постојећег пословног простора и динамична изградња нових пословно-комерцијалних простора.

ПРЕДЛОГ:

- Израда платформе за унапређење и усаглашавање регулаторног/институционалног оквира урбанистичко-просторног планирања и грађевинског земљишта ради ефикасног коришћења, планирања, финансирања и управљања грађевинским земљиштем и због побољшања процеса урбаног развоја и урбане обнове.
- Решавање кумулираних проблема урбаног развоја и урбане економије (нпр. спонтаног урбаног ширења, масовне незаконите изградње, санације субстандардних насеља, неефикасног коришћења земљишта, реактивирања браунфилдса, урбане обнове у односу на ширење града, реституције непокретности).
- Спречавање конверзије пољопривредног и шумског земљишта у грађевинско земљиште због стихијског урбаног ширења, угрожавања природних ресурса и уништавања станишта заштићених биљних и животињских врста (што се односи углавном на заштићена подручја изван урбаних насеља).
- Побољшање институционалног оквира (хоризонтална-вертикална координација институција/актера).
- Развијање капацитета ЈЛС за рационално и одрживо коришћење и управљање земљиштем у надлежности јединица локалне самоуправе.
- Неопходне економске и казнене мере за бесправну изградњу и мере подршке озакоњењу.
- Билансирање грађевинског земљишта на свим нивоима планских докумената.

Тема: 2.2. Компактност градова и урбано „расплињавање“

SWOT анализа

СНАГЕ(предности)	СЛАБОСТИ(недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Особености компактних урбаних матрица градских центара • Мешовита намена простора (комерцијалних, административних, образовних садржаја, услуга, становања и јавних служби) која оживљава централне градске зоне • Атрактивност простора урбаног приобаља • Преференције ка становању у унутарградским у односу на приградска подручја. 	<ul style="list-style-type: none"> • Прекомерно погушћавање појединих делова града • Смањење простора зелених површина • Непланско насељавање (неконтролисан урбани раст) и бесправна изградња, нарочито на периферији градова • Недостатак инвестиција у одржавање јавних простора урбаних подручја • Непотребно планско ширење градова, пре свега стамбених и привредних зона, повећање пројектованог броја становника у урбаним центрима и истовремено недостатак реалних улазних података • Непостојање регистра о јавној својини и њеног адекватног вредновања
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Физичко и функционално побољшање постојећих структура из истовремено очување идентитета градова • Јачање атрактивности, нарочито приобаља као слободног простора града • Функционално повезивање градских четврти, могуће кроз улагање у социјалну и техничку инфраструктуру, мешовите намене и станоградњу • Коришћење резерви унутарградских локација и објеката за даљи урбани развој компактног градског подручја • Јачање урбане реконструкције у односу на ширење града 	<ul style="list-style-type: none"> • Неконсеквентност поступања у случајевима нелегалне изградње • Нелогичности у процесу губитка становништва са једне стране и ширења града са друге • Губитак функција комерцијалних, привредних и услужних локација у централној градској зони • Губитак атрактивности и виталности централних градских зона • Низак ниво урбанитета, тј. „урбани дефицит” који подразумева недовољно обликован простор, лоше стање грађевинског фонда, прекомерно или недовољно коришћење простора (објеката и земљишта) • Енергетска неефикасност, повећање потрошње и загађења услед сталног ширења урбаних зона

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Проблем бесправне изградње и стихијског ширења урбане периферије.
ПРЕДЛОГ: унапређење понуде и квалитета становања у унутарградским подручјима у складу са потребама становништва и потпунија координација између различитих нивоа управе задужених за планирање и контролу извођења грађевинских радова.

ПРОБЛЕМ 2: Угроженост урбане матрице као једног од кључних елемената идентитета града.

ПРЕДЛОГ: селективно погушћавање недовољно коришћених делова града и инвестирање у јавне просторе урбаних подручја.

Тема: 2.3. Депривирани четврти и урбана обнова

SWOT анализа

СНАГЕ(предности)	СЛАБОСТИ(недостаци)
<ul style="list-style-type: none"> • Методолошки приступ развијен у пракси кроз израду санационих урбанистичких планова, уз интеграцију затеченог стања и примену одговарајућих урбанистичких параметара и стандарда. • Искуства стечена кроз спроведене програме и иницијативе за унапређење услова живота у неформалним нехигијенским насељима, као и њихово расељавање. • Новоуспостављени законски оквир у области становања и одржавања зграда и озаконења објеката. 	<ul style="list-style-type: none"> • Одсуство системског приступа решавању проблема депривираних стамбених насеља и иницијатива урбане обнове у домену унапређења квалитета становања. • Масовна бесправна изградња читавих насеља, обично у рубним пољопривредним зонама. • Привремена, нехигијенска насеља, тзв. сламови, претежно Ромског становништва. • Недостатак адекватне саобраћајне мреже унутар насеља, недостатак или нелегално изведени водови техничке и комуналне инфраструктуре, апсолутни недостатак јавних простора и зелене инфраструктуре, слаба опремљеност и доступност објеката и услуга социјалне инфраструктуре. • Трошкови накнадног опремања и изналажења алтернативних решења у неформалним насељима. • Незадовољавајући квалитет укупног стамбеног фонда у централним урбаним зонама (проблеми неодржавања и деградације вишепородичних зграда у етажној својини; просторно-функционални недостаци – нпр. пренасељеност; низак ниво енергетске ефикасности; инфраструктурни недостаци; итд.). • Нефикасност других мера и политика, пре свега у области инспекцијског надзора.
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Задовољавајући бонитет грађевинског фонда у бесправним насељима. • Могућност "рециклаже" локација нехигијенских насеља. • Институционални и НГО рад на инклузији становништва и обезбеђењу бољих услова живота. • Унапређење квалитета постојећег становања у централним урбаним зонама кроз енергетску оптимизацију објеката, просторне адаптације у складу са стандардима приступачности, инфраструктурно унапређење, уређење јавних простора, обнову и проширење зелених јавних површина и сл. 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповољни услови локације (покренут терен - потенцијална и активна клизишта, нерегулисани водотокови, трасе инфраструктуре - грађење испод далеководна или на колекторима). • Загађење животне средине. • Сваки најављени процес легализације, тј. озаконења, изазива нови талас бесправне изградње. • Депривација новоизграђених делова урбаних насеља са социјалним становањем, услед неефикасног управљања. • Низак степен и спора имплементација планова, посебно у сегменту резервације земљишта за јавне намене. • Депривирани четврти као концентрација сиромаштва.

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1:

На нивоу урбаног места евидентно је да поједине зоне немају исти/уједначени степен развоја, тј. стандарда живота и опремљености. Иако је бонитет физичке структуре задовољавајући, сви остали елементи у сфери техничке и социјалне инфраструктуре су подстандардни или недостајући.

ПРЕДЛОГ: Израда урбанистичких планова који треба да нађу компромисно решење између постојећег стања, просторних могућности насеља, потреба становника и прописаних урбанистичких стандарда.

Успостављање правног и стратешког оквира и развој одговарајућих институција за спровођење програма за регуларизацију неформалних насеља на националном нивоу и нивоу ЈЛС.

ПРОБЛЕМ 2:

Физичка деградација и опадање вредности постојећег стамбеног фонда у централним урбаним зонама, услед неадекватног одржавања, што утиче на смањење квалитета стамбених услова и повећање трошкова становања за домаћинства.

ПРЕДЛОГ: Спровођење програма обнове и реконструкције постојећег стамбеног фонда уз одговарајући систем субвенција и кредита за власнике станова.

2.4. Управљање рурално-урбаним везама

SWOT анализа

СНАГЕ(предности)	СЛАБОСТИ(недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> Значајан природни капитал (екосистеми и ресурси) и екосистемске услуге руралног подручја (услуге регулације, снабдевања, подршке и културне услуге) чији су потрошачи урбана насеља 	<ul style="list-style-type: none"> Управљање рурално-урбаним везама је занемарено на националном и локалном нивоу управљања Координација и интегрисање различитих секторских политика (планова, програма и сл) у погледу повезаности развоја урбаних и руралних подручја је веома слаба Расту диспаритети у квалитету живота и доступности између урбаних и већине руралних насеља
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> Модел функционалних урбаних подручја или дневних урбаних система, за остваривања и управљање одрживим развојем и везама урбаних и руралних насеља у њиховом функционалном окружењу Интегрални развој руралних подручја у функцији рурално-урбаних веза и смањења притисака на урбана насеља Инфраструктурно опремање и пружање мобилних услуга јавних служби, комуналних делатности и техничких сервиса на руралном подручју Вредновање екосистемских услуга руралног подручја и наплата за кориснике екосистемских услуга (<i>Payments for ecosystem services</i>) Јачање улоге месних заједница у управљању интегралним развојем и рурално-урбаним везама 	<ul style="list-style-type: none"> Модел функционалних урбаних подручја и даље остаје без неопходне подршке националног и локалног нивоа управљања Интегрални рурални развој је редукован на развој пољопривреде, без неопходне подршке за подизање квалитета живота на највећем делу руралног подручја Социјални мир у урбаним насељима се одржава занемаривањем вредности пружања и очувања екосистемских услуга руралног подручја Развој мобилних услуга је парцијалан и условљен финансирањем из донација

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Управљање рурално-урбаним везама је занемарено на националном и локалном нивоу управљања.

ПРЕДЛОГ: Модел функционалних урбаних подручја или дневних урбаних система, и концепција интегралног развоја руралних подручја и рурално-урбаних веза добијају подршку и имплементирају се од стране свих нивоа управљања, уз већу улогу и партиципацију месних заједница.

ПРОБЛЕМ 2: Расту диспаритети у квалитету живота и доступности између урбаних и већине руралних насеља.

ПРЕДЛОГ: Увођење екосистемског рачуноводства којим се омогућава наплата за кориснике екосистемских услуга како би се оствариле користи за чуваре/понуђаче екосистемских услуга, финансирањем и применом компензационих програма за развој руралних заједница и привредних субјеката и компензација за домаћинства у складу са њиховим доприносом очувању и побољшању екосистемских услуга.

3. ИНКЛУЗИВНИ УРБАНИ РАЗВОЈ

3.1. Развој јавних служби

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаци)
<ul style="list-style-type: none"> • Предшколско васпитање организовано у већини јединица локалне самоуправе • Развијена мрежа основних и средњих школа и разноврсност образовних програма • Високо образовање организовано у склопу јавних и приватних универзитета 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољни просторни капацитети предшколских установа • Недовољна опремљеност свих образовних установа савременом информатичком и наставном опремом • Неусклађеност образовног система (образовних програма) привредним потребама (мали је број примера добре праксе) • Недовољни капацитети домова ученика и студентских домова
<ul style="list-style-type: none"> • Релативно добра покривеност мрежом здравствених установа • Повољни предуслови за развој здравственог туризма, укључујући већ изграђене рехабилитационе центре (посебно значајне за развој малих градова) 	<ul style="list-style-type: none"> • Неједнак квалитет услуга примарне здравствене заштите у свим здравственим установама • Недовољно развијена секундарна (специјалистичка) здравствена заштита, посебно у средњим градовима • Релативно слаба доступност секундарних и терцијарних здравствених услуга за сва насеља изван места где су ове установе смештене
<ul style="list-style-type: none"> • Институционални и ванинституционални програми социјалне заштите • Локалне услуге социјалне заштите се обезбеђују у преко 90% општина и градова 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно развијена мрежа социјалних услуга за различите/посебне групе корисника (на нивоу локалних самоуправа углавном су заступљена само два вида услуга: помоћ у кући за одрасла и старија лица и дневни боравак за децу са сметњама и инвалидитетом) • Недовољни капацитети и квалитет објеката домова за старије и немоћне и особе с инвалидитетом
<ul style="list-style-type: none"> • Бројност спортских савеза и клубова 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољни спортско-рекреативни капацитети доступни свим грађанима без обзира на узраст, ниво физичке способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство • Незадовољавајуће стање спортске инфраструктуре уз значајан број незавршених започетих спортских објеката
<ul style="list-style-type: none"> • Активна и успешна удружења грађана у већини градских насеља (спорт, културно наслеђе, заштита животне средине и др.) • Реализовани бројни пројекти као и примери добре праксе у области друштвеног развоја (образовања, здравства, социјалних услуга и др.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна умреженост организација цивилног друштва • Пасиван однос већине грађана и организација цивилног друштва за планирање и организовање активности од заједничког интереса.

МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризичи)
<ul style="list-style-type: none"> • Усмеравање развоја у правцу децентрализоване и функционално-хијерархијски организоване мреже насеља • Трансфер знања и технологије кроз образовне институције и њихово међународно умрежавање • Развој програма доживотног образовања кроз повезивање са потребама тржишта рада • Различити извори финансирања за пружаоце социјалних услуга • Изградња капацитета за потребе ЛЕР 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна финансијска улагања у одржавање и опремање објеката јавних служби • Централизација на националном нивоу је претња за функционално слабљење мањих урбаних центара (општинских центара) и за даље повећање поларизације у регионалном и урбаном развоју. • Редуковање стручног кадра за обављање образовних, здравствених и социјалних услуга у односу на прописане стандарде (посебно у малим и пограничним урбаним центрима) • Немогућност новог запошљавања (забрана запошљавања) у јавном сектору.

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1. Велике разлике међу урбаним подручјима према доступности и квалитету услуга јавних служби.

ПРЕДЛОЗИ:

- Потребно је преиспитивање постојећих стандарда и норматива у области друштвеног развоја (образовања, здравства, социјалних услуга и др.), у смислу упоредивости са међународним стандардима, као и прилагођености локалним и регионалним потребама и могућностима.

ПРОБЛЕМ 2. Потребно је подизање стандарда у задовољењу заједничких потреба грађана

ПРЕДЛОЗИ:

- Унапређење предшколског, основног и средњег образовања;
- Развој високог образовања и специјалистичког усавршавања;
- Јачање научно-истраживачких институција и подстицање истраживања;
- Прилагођавање образовног система потребама привреде;
- Стварање услова за целоживотно учење;
- Уређење и обезбеђење спортско-рекреативних садржаја за слободан приступ за различите категорије корисника

Подршка активностима који побољшавају квалитет живота младих и оснаживању њихове улоге у друштву.

ПРОБЛЕМ 3. Недовољно сагледан утицај јавних политика на територијални развој

ПРЕДЛОЗИ:

- Оцењивање значаја и доприноса политика образовања и дечије заштите на запошљавање, миграције и територијалну кохезију.
- Регулисање својинског статуса објеката наменски грађених за јавне службе.
- Регулисање режима коришћења објеката и простора намењених јавном коришћењу на начин који ће сачувати ове објекте и просторе за јавне намене.
- Укључивање свих служби у израду интегрисаних стратегија економског/урбаног развоја и приступ фондовима, донаторима и другим изворима финансирања.

3.2. Социјално укључивање и смањење сиромаштва

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> Показатељи сиромаштва и социјалне искључености су усклађени са међународним позатељима (Анкета о приходима и условима живота – The Survey on Income and Living Condition, SILC) У зависности од радног статуса, најнижа стопа ризика од сиромаштва (2015.) је код запослених код послодавца (8,5%) Учињени су извесни позитивни резултати у правцу коначног решења проблема правно невидљивих лица доношењем нових законских прописа и изменом постојећих Актуелна законска регулатива захтева приступачност јавних објеката и јавних површина у насељима У урбанистичким плановима обавезно је уређивање јавних површина у складу са концептом приступачности. Постојање координационог тела за родну равноправност Постојање Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва Доступност фондова и донаторске подршке Примери добре праксе у коришћењу фондова 	<ul style="list-style-type: none"> Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености је 41,3% (при томе стопа ризика од сиромаштва износи 25,4% (2015)) Стопа изразите материјалне ускраћености износи 24% (удео домаћинства који нема финансијске могућности да приушти најмање четири ставке материјалне ускраћености) Лица 18-24 године која су изложена ризику од сиромаштва је 30,3%, а млађих од 18 година је 29,9% Према радном статусу, најизложенија ризику од сиромаштва су незапослена лица (46,2%), а затим и samozапосена лица 37,3% Још је велики корпус правно невидљивих лица – лица која нису уписана у матичну књигу рођених, није регулисано њихово држављанство, немају пријављено пребивалиште, немају личне карте и немају приступ социо-економским правима. Чести су примери парцијалног и нестручног решавања приступачности јавним објектима и јавним површинама, без израде одговарајућих пројеката и без адекватних дозвола.
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> Уз дугогодишњу подршку УНХЦР, делегације ЕУ, ОЕБС, УНИЦЕФ и других међународних организација у Србији постигнути су резултати у смањењу социјалне искључености и решавању проблема правно невидљивих лица Програми за решавање проблема отпуштених радника услед реструктурирања и приватизације јавних предузећа Доступност фондова и донаторске подршке 	<ul style="list-style-type: none"> Отпор према променама и усвајању нових знања и вештина Стереотипи и предрасуде према одређеним групама становништва (најчешће према способностима особа са инвалидитетом, старијих особа и др.) Недовољно финансирање из националних и европских фондова за програме социјалног укључивања и смањења сиромаштва

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1. Велики део популације је у ризику од сиромаштва и искључености
ПРЕДЛОЗИ:

- Подстицање социјалног запошљавања и развој других модалитета за запошљавање тешко запошљивих друштвених група (млади, жене, особе са инвалидитетом);
 - Развој програма за ванинституционално образовање и целоживотно образовање грађана
 - Унапређење регулативе у циљу обезбеђивања друштвене укључености младих особа, а посебно особа из друштвено-осетљивих група уз поштовање принципа родне равноправности.
- Побољшање коришћења доступних фондова, програма и донатора, као и коришћење мреже Развојних агенција за припрему пројеката и апликацију

ПРОБЛЕМ 2. Недовољна подршка диверзификацији услуга у систему социјалне заштите за инклузију осетљивих друштвених група у појединим деловима урбаних подручја

ПРЕДЛОЗИ:

- Развој нових модела организовања социјалне заштите уз унапређење услова и квалитета рада у систему социјалне заштите;
- Побољшање квалитета живота социјално осетљивих група, посебно кроз јачање одговорности локалне самоуправе.

ПРОБЛЕМ 3. Недовољна приступачност јавних површина и објеката у насељима

ПРЕДЛОЗИ:

- Планским приступом повећати ниво приступачности објеката за јавно коришћење и јавних површина – обезбедити једноставан и безбедан приступ за различите категорије корисника. У том смислу, нагласак је на примени концепта „Дизајн за све“.

3.3. Партиципација у процесима урбаног развоја

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> Успостављен нормативни основ којим се гарантује право грађана да партиципирају у процесима урбаног развоја Стечено завидно искуство у спровођењу партиципације у урбаном планирању Примена двостепене партиципације у оквиру формалног система планирања (слично пракси већине земаља ЕУ) Постојање примера добре праксе при тестирању неформалних метода партиципације у оквиру формалних процедура Постојећи бројни пројекти као и примери добре праксе у овој области 	<ul style="list-style-type: none"> Низак ниво укључивања грађана услед недовољне информисаности, непознавања законске регулативе, као и недоступног потпуног увида у процес израде плана Недостатак презентације концептуалних поставки урбаног развоја, у оквиру ране фазе планерског процеса Материјал (графички и текстуални) који се презентује током партиципације често није довољно разумљив грађанима Недовољна техничка опремљеност носилаца спровођења процеса партиципације Ослабљена улога месне заједнице код задовољавања потреба и интереса локалног становништва Неретко изостајање повратних информација грађанима након партиципативних процеса (посебно у раној фази партиципације) Непостојање обавезе за евалуацијом успешности партиципације
МОГУЋНОСТИ (шансе, поменцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> Промовисање примера добре праксе у примени метода и техника партиципације у урбаном развоју, укључујући и грађански активизам Тестирање нових метода партиципације у оквиру формалних процедура израде плана Дигитализација процеса рада у органима управе (развој е-управе) и развој националне инфраструктуре геопросторних података, као предуслови за потпунију партиципацију (развој е-партиципације) Елаборирање више варијанти и сценарија кроз плански поступак, у прилог поимању и утврђивању јавног интереса Оснаживање улоге месне заједнице кроз ново законско регулисање видова непосредног учешћа грађана у остваривању локалне самоуправе Подстицање друштвене солидарности 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна информисаност грађана о њиховим правима, као и могућностима укључивања кроз процес партиципације Недовољна информисаност грађана о обавезама обрађивача плана, наручиоца плана, као и планске комисије Недовољно разрађени поступци партиципације у делу који се односи на обавештавање грађана о ефектима плана Низак степен грађанског активизма Негативна слика о невладиним организацијама и удружењима грађана Недостатак пројеката даљег унапређења процеса партиципације у урбаном развоју

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1. Недовољна примена метода и техника партиципације у процесима урбаног развоја

ПРЕДЛОЗИ:

- Унапређење метода информисања јавности, поступка укључивања јавности у доношење одлука у процесу планирања урбаног развоја, као и обавезе за повратним информисањем јавности

- Тестирање и увођење нових метода партиципације (посебно тзв. меких метода“) у оквиру формалних процедура израде плана урбаног развоја

- Евидентирање и дисеминација "добре праксе" путем интернет платформе, научних и стручних скупова, часописа и других извора информисања
- Развијање сета индикатора за мерење учинака спровођења партиципације.

ПРОБЛЕМ 2. Недовољна информисаност и заинтересованост грађана

ПРЕДЛОЗИ:

- Повећање доступности информација путем медија (преко телевизије, новина, радија, интернета итд), писаних материјала који се достављају на кућну адресу, као и дисеминације информација преко месних заједница
- Подизање транспарентности о раду органа управе (путем медија, телефонски сервиси, брошуре, публикације, огласне табле, центри за информисање грађана и др. у складу са месним приликама).
- Информисање грађана о њиховим правима и могућностима у поступку партиципације, промовисање грађанске солидарности, као и значаја усаглашавања јавног и појединачних, приватних интереса, у циљу ефикаснијег спровођења плана урбаног развоја.

ПРОБЛЕМ 3. Формалне процедуре процеса партиципације су недовољне за јачање свести грађана и других актера о њиховој друштвеној одговорности за урбани развој

ПРЕДЛОЗИ:

- Обезбеђивање јавне презентације концептуалних поставки у раној фази планирања, где носиоци израде плана информишу присутну јавност о иницијативи за доношење/измену плана, будућим могућностима развоја као и потенцијалним ефектима плана, путем јасног и разумљивог језика обраћања
- Обезбеђивање да садржај концептуалног материјала који се презентује грађанима у раној фази планског процеса буде употпуњен условима носилаца јавних овлашћења како би концепт плана садржао реалну развојну димензију, као и да буде доступан на интернет страници носиоца израде плана у одговарајућем формату, чиме се утиче на транспарентност процеса
- Одржавање једне или више јавних расправа током трајања ране партиципације, где би се обезбедиле директне консултације и/или дијалог заинтересованих учесника
- Омогућавање сваком заинтересованом грађанину да изрази своје мишљење и да се оно размотри од стране одговорног лица
- Оснаживање месних заједница као "посредника" за дисеминацију информација о урбаном развоју, као и могућностима партиципације грађана у том процесу
- Усмеравање процеса дигитализације у правцу ефикасније е-партиципације
- Стварање услова за ангажовање обучених фацилитатора за спровођење партиципације.

4. СТАНОВАЊЕ - РАЗНОВРСНОСТ И ПРИУШТИВОСТ СТАНОВАЊА

SWOT анализа

МОГУЋНОСТИ (шансе, поменцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Унапређење система евиденције и праћења стамбених потреба • Квалитативно унапређење постојећег неадекватног стамбеног фонда у циљу унапређења услова становања и смањења стамбених трошкова • Увођење стабилних извора финансирања и унапређење постојећих институционалних капацитета у области државне стамбене подршке • Изградња новог фонда станова у јавној својини намењених закупу по непрофитним/повољним условима кроз програме помоћи међународних финансијских институција • Коришћење расположивог инфраструктурно опремљеног земљишта и неискоришћеног стамбеног фонда у приватној својини за потребе стамбене подршке • У току је израда нове Националне стамбене стратегије, која ће поред стамбене подршке домаћинствима која не могу самостално да реше стамбену потребу на тржишту, обухватити и мере из области одржавања постојећег стамбеног фонда и његовог унапређења ка већој одрживости • Едукација о важности стамбене подршке, као дугорочне социјалне инвестиције • Коришћење доступних међународних фондова и донација • Подршка Министарства за европске интеграције 	<ul style="list-style-type: none"> • Опадање животног стандарда и могућности задовољења стамбених потреба становништва на тржишту • Непланиране стамбене потребе (услед природних непогода, имиграција и сл.) • Додатна резидуализација сектора стамбене подршке (усмеравање ка социјално најугроженијим категоријама) уз повећан ризик од креирања депривираних стамбених четврти • У периоду од 2011. до 2017. године нису настављене претходне реформе институционалног оквира за становање. Иако је на нивоу локалних самоуправа препозната потреба за јавном интервенцијом у становању, од 17 локалних стамбених агенција преостало је само неколико, што представља изузетну претњу спровођењу мера стамбене политике/подршке дефинисаних <i>Законом о становању и одржавању зграда (2016)</i> • Неефикасност у управљању новоизграђеним фондом социјалног становања (нередовно плаћање закупнина, недостатак одржавања, неадекватно управљање структуром корисника станова, итд.) • Недовољан политички интерес за реализацију програма стамбене подршке • Проглашавање комерцијалних стамбених интереса јавним стамбеним интересима

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Непотпуно сагледавање стамбених потреба и стамбене угрожености становништва на основу званичне статистике.

ПРЕДЛОГ: усклађивање националног система евидентирања стамбених потреба са системом ЕУ и додатно сагледавање стамбених потреба осетљивих и маргинализованих друштвених категорија у циљу њихове одговарајуће социо-економске интеграције. У домену регулативе у урбанистичком планирању и пројектовању то подразумева и разраду специфичних смерница, критеријума и стандарда у складу са захтевима адекватног и одрживог становања, које нису биле на одговарајући начин дефинисане и имплементирани у новијој стамбеној пракси у Србији.

ПРОБЛЕМ 2: Недовољно развијен сектор државне стамбене подршке

ПРЕДЛОГ: успостављање низа различитих мера за унапређење овог сектора у Србији, који су претежно дефинисане кроз важећу Националну стратегију социјалног становања из 2012. године, а обухватају: развој институционалног оквира за спровођење политике социјалног становања; увођење стабилних извора финансирања у овој области; развој стратешких докумената у области становања; развој законског оквира у свим областима значајним за политику социјалног становања; унапређење обима и разноврсности стамбене понуде; развој алтернативних стамбених програма; субвенционисање трошкова становања за домаћинства са ниским и средњим примањима; утврђивање и потпуну примена стандарда за нову стамбену изградњу и унапређење постојећег стамбеног фонда; смањење бескућништва; унапређење услова становања у подстандардним насељима (планско регулисање, развој инфраструктуре, унапређење услова становања); итд.

У току је израда нове Националне стамбене стратегије, која ће се у великој мери ослонити на решења Националне стратегије социјалног становања у делу који се односи на стамбену подршку, а која ће такође проширити хоризонт мера стамбене политике на одржавање и унапређење постојећег стамбеног фонда ка стандардима веће одрживости.

Тема: 5. САОБРАЋАЈ И ТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА

5.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

SWOT анализа

<i>СНАГЕ (предности)</i>	<i>СЛАБОСТИ (недостаји)</i>
<ul style="list-style-type: none">• Развијеност примарне саобраћајне инфраструктуре у новим, плански изграђеним деловима урбаних насеља• Култура коришћења бицикла у појединим урбаним насељима, односно деловима региона• Значајно учешће пешачких кретања у малим и средњим урбаним насељима• SLAP - база општинских инфраструктурних података	<ul style="list-style-type: none">• Саобраћајне гужве и загушења на главним правцима, често у комбинацији са транзитним саобраћајем• Недостатак или недовољан капацитет јавног градског превоза• Недостатак или недовољан капацитетинфраструктуре за пешаке, бициклисте и мирујући саобраћај, као и непрепознавање особа са посебним потребама као учесника у саобраћају• Изостанак уређења секундарне мреже саобраћајница• Неодговарајуће геометријско обликовање саобраћајне инфраструктуре• Неадекватна конструктивна и саобраћајна решења инфраструктуре која онемогућавају кретање возила за хитне интервенције• Непотпуно дефинисане управљачких надлежности на локалном и државном нивоу код проласка саобраћајне инфраструктуре државног нивоа кроз урбана насеља• Значајан обим некатегорисаних саобраћајница, нарочито локалних путева• Нарушена хијерархија уређења саобраћајне инфраструктуре и повезивање са инфраструктуром државног нивоа• Неодговарајућа пракса одржавања саобраћајне инфраструктуре

SWOT анализа

МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none">• Ослобађање централних зона урбаних насеља од моторног саобраћаја• Интеграција саобраћајних површина, нарочито у централним зонама, уз искоришћење концепта потпуних улица (complete streets) где је то могуће• Промоција коришћења индивидуалних возила и возила јавног градског превоза на алтернативни погон, carpool/carshare концепта, као и водног саобраћаја на пловним путевима• Коришћење модерних принципа управљања саобраћајем заснованих на информационим технологијама (ITS), нарочито у већим урбаним насељима• Изградња складишних и дистрибутивних капацитета (урбана логистика)• Значајније укључивање јавности у процес планирања саобраћајне инфраструктуре и саобраћаја• Распољивост међународних фондова за подршку реализацији инфраструктурних података	<ul style="list-style-type: none">• Концепт развоја урбаних садржаја погодује коришћењу путничких аутомобила• Миграциона кретања ка већим урбаним насељима, праћена константним увећањем степена моторизације• Недостатак техничке регулативе за пројектовање саобраћајница у урбаним насељима• Недостатак познавања саобраћајне инфраструктуре и примене модерних управљачких концепата• Културолошка и геоморфолошка ограничења за организовање бицикличког саобраћаја• Ограничења старијих зона урбаних насеља за реконструкцију или модернизацију• Изградња и обнова саобраћајне инфраструктуре (физичка инфраструктура и возила) захтева значајна финансијска средства• Урбана насеља, нарочито мања, значајно су финансијски зависна од државног буџета или доступности страних улагања• Недостатак капацитета у администрацији урбаних насеља за планирање и управљање саобраћајем и саобраћајном инфраструктуром• Нема предлога пројеката, припремљене пројектно-техничке документације, као и спремних дозвола за изградњу

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Постојећа инфраструктура, нарочито у старијим зонама урбаних насеља и неплански подигнутим рубним и приградским зонама, захтева реконструкцију.

ПРЕДЛОГ: Реконструкција постојеће саобраћајне инфраструктуре како би се обезбедио одговарајући ниво услуге за кориснике уз поштовање функционалне диференцијације, и омогућавање приступа возилима за хитне интервенције. Неопходно интегрално планирање развоја урбаних насеља и саобраћаја, како код реконструкције тако и код дефинисања нових садржаја.

ПРОБЛЕМ 2: Недостајући капацитети инфраструктуре за пешаке, бициклисте и мирујући саобраћај, као и за особе са посебним потребама, захтевају решавање у квантитативном и квалитативном смислу.

ПРЕДЛОЗИ:

- Изградња капацитета кроз смишљене и координисане акције уважавајући потребе, културолошка, геоморфолошка и физичка ограничења, и користећи принципе интегралног планирања.

- Интеграција саобраћајних површина - доминантан концепт раздвајања пешака и бициклиста од моторног саобраћаја се може ефикасно променити применом принципа интеграције у централним зонама урбаних насеља, као и устамбеним зонама. Искористити концепт потпуних улица (complete streets) где год је могуће узимајући у обзир функционалну диференцијацију саобраћајне инфраструктуре.

ПРОБЛЕМ 3: Недостатак или недовољан капацитет јавног градског превоза.

ПРЕДЛОГ: Повећање капацитета јавног градског превоза унапређењем понуде јавног градског превоза. Могуће је остварити обнављањем/модернизацијом возног парка, уз значајнији удео возила на алтернативни погон, али и планирањем возног реда који уважава још већи значај координације појединих видова јавног градског превоза.

ПРОБЛЕМ 4: Непотпуно дефинисане управљачке надлежности на локалном и државном нивоу. Недостатак познавања саобраћајне инфраструктуре и примене модерних управљачких концепата. Без поседовања информације о капиталу који се поседује није могуће ни управљање истим, односно планирање и програмирање одређених активности на мрежи (изградња, одржавање, модернизација).

ПРЕДЛОЗИ:

- Прецизно утврђивање надлежности над саобраћајном инфраструктуром (локална и државна) у вези са управљањем и одржавањем, уз дефинисање споразума локалних администрација са државним управљачима о проласку државне саобраћајне инфраструктуре кроз урбана насеља.
- Успостављање модерних система за управљање саобраћајном инфраструктуром (базе података и модели за одлучивање о интервенцијама). Урбана насеља најмање морају поседовати податке о својој инфраструктури, са циљем примене модерних принципа управљања капиталом. Систем треба засновати на потпуној категоризацији мреже по прецизно исказаним критеријумима, уз поштовање хијерархијских нивоа организације мреже.
- Одговарајуће буџетирање изградње нове и одржавања постојеће инфраструктуре. На основу познавања саобраћајне инфраструктуре, дефинисање и оправдавање потреба постаје далеко једноставније и разумљивије. Самим тим, лакше је и представити захтеве за финансирање од стране државе кроз буџет или од међународних финансијских институција и/или агенција.

ПРОБЛЕМ 5: Транспортно-дистрибутивни системи свих урбаних насеља карактерисани некоординисаним испорукама и великим бројем доставних возила слабе искоришћености.

ПРЕДЛОГ: Изградња капацитета урбане логистике. Успостављање система урбане логистике, односно транспортно-дистрибутивних центара би олакшало координацију испоруке и смањило број доставних возила.

ПРОБЛЕМ 6: Недостатак техничке регулативе за пројектовање саобраћајница у урбаним насељима.

ПРЕДЛОГ: Припрема техничке регулативе која би обухватила планирање и пројектовање саобраћајница у урбаним насељима по свим функционалним категоријама, при чему би били обухваћени сви елементи за моторни, бициклически, пешачки и мирујући саобраћај, као и јавни градски превоз. Уважити модерне принципе одрживе урбане мобилности и интегралног планирања развоја урбаних насеља и саобраћаја.

ПРОБЛЕМ 7: Недостатак капацитета у администрацији урбаних насеља за планирање и управљање саобраћајем и саобраћајном инфраструктуром.

ПРЕДЛОГ: Сарадња са универзитима (грађевински и саобраћајни факултети) ради селекције и привлачења успешних студената, као и пружања континуалног обрзовања и усавршавања кадрова у области планирања и управљања саобраћајем и саобраћајном инфраструктуром. Сарадња са приватним сектором у смислу уговарања одговарајућих услуга (outsourcing -поверавање услуга/делатности) на дугорочној основи (3+ година).

5.2. ВОДНА ИНФРАСТРУКТУРА

Снабдевање насеља водом

SWOT анализа

<i>СНАГЕ (предности)</i>	<i>СЛАБОСТИ (недостаји)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Дуга традиција у области организације снабдевања водом градова из јавних водовода. • Планска документација највећим делом постоји • Највећи део система је већ изграђен и скоро целокупно градско становништво је прикључено на јавне водоводе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Неки градови и даље трпе несташицу воде • Проблем квалитета воде за пиће у неким градовима • Лоше стање инфраструктуре, непоуздана мерења у систему и велики губици воде • Недовољни финансијски капацитети комуналних предузећа услед ниске цене воде и непостојања система за праћење и унапређења ефикасности њиховог рада. • Недовољни технички и људски капацитети комуналних предузећа услед њихове уситњености
<i>МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)</i>	<i>ПРЕТЊЕ (ризици)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Смањење потреба за водом услед смањења удела индустријске потрошње • Смањење потреба за водом услед смањења губитака воде • Пораст свести јавности о значају здраве воде за пиће • Нова технолошка решења и опрема нуде могућности за убрзано подизање ефикасности рада водовода 	<ul style="list-style-type: none"> • Пролонгирана неуређеност комуналног сектора услед одсуства политичке воље • Примена, парцијалних, неадекватних и лоших решења • Неусклађеност планске документације са актуелним и будућим захтевима

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Недовољно финансирање делатности водоснабдевања

ПРЕДЛОГ: Постепено увођење одрживог система финансирања комуналне делатности водоснабдевања кроз постепено увођење у праксу законом дефинисаног принципа "корисник плаћа" и "загађивач плаћа", при чему цене услуга у области водоснабдевања треба, у складу са Законом о водама, одређивати применом принципа повраћаја свих трошкова.

ПРОБЛЕМ 2: Недовољни капацитети комуналних предузећа водовода

ПРЕДЛОГ: Реформа комуналног сектора у циљу подизања техничких и стручних капацитета комуналних предузећа, уз дефинисање и увођење у праксу адекватног система за праћење и унапређења ефикасности рада комуналних предузећа водовода и канализације.

ПРОБЛЕМ 3: У појединим деловима Србије квалитет воде из јавних водовода не задовољава захтеве законске регулативе.

ПРЕДЛОГ: Приоритетно решавање проблема квалитета воде за пиће у оним срединама где су регистрована одступања квалитета испоручене воде за пиће потрошачима у односу на захтеве законске регулативе.

ПРОБЛЕМ 4: Неповољно стање водоводне инфраструктуре и велики губици воде.

ПРЕДЛОГ: Увођење у праксу комуналних предузећа водовода савремених технологија праћења рада система, праћења биланса воде, детекције губитака воде и унапређења квалитета извођења радова.

ПРОБЛЕМ 5: Неусклађеност планске и техничке документације из области водоснабдевања.

ПРЕДЛОГ: Унапређење квалитета израде планске и техничке документације из области водоснабдевања, укључујући поштовање приоритета дефинисаних планском документацијом, усклађивање рада свих стејкхолдера у процесу припреме планске и техничке документације и подизања квалитета планске и техничке документације водоснабдевања.

Каналисање насеља

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> Планска документација највећим делом постоји. Већи део система је већ изграђен и већина градског становништво је прикључена на јавну канализацију. 	<ul style="list-style-type: none"> Недовољна прикљученост становништва на канализацију. Индивидуални системи одлагања отпадних вода (нпр. септичке јаме) су најчешће изведене непрописно и узрокују загађење земљишта и подземних вода. Недовољно одржавање и мониторинг система. Стање инфраструктуре и повећана инфилтрација и ексфилтрација у/из канализације. Нелегално изграђене објекте и насеља често није могуће адекватно каналисати.
МОГУЋНОСТИ (шансе, поменцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> Унапређење јавног здравља Увећање вредности земљишта и некретнина. 	<ul style="list-style-type: none"> Пролонгирана неуређеност комуналног сектора услед одсуства политичке воље. Примена, парцијалних, неадекватних и лоших решења. Неусклађеност планске документације са актуелним и будућим захтевима. Нелегална градња.

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Недовољно финансирање делатности каналисања насеља

ПРЕДЛОГ: Постепено увођење одрживог система финансирања комуналне делатности каналисања кроз постепено увођење у праксу законом дефинисаног принципа "корисник плаћа" и "загађивач плаћа", при чему цене услуга у области каналисања треба, у складу са Законом о водама, одређивати применом принципа повраћаја свих трошкова.

ПРОБЛЕМ 2: Недовољни капацитети комуналних предузећа канализације

ПРЕДЛОГ: Реформа комуналног сектора у циљу подизања техничких и стручних капацитета комуналних предузећа, уз дефинисање и увођење у праксу адекватног система за праћење и унапређења ефикасности рада комуналних предузећа водовода и канализације.

ПРОБЛЕМ 3: Неповољно стање канализационе инфраструктуре и велики прилив страних вода у канализацију (инфилтрације, кишне воде и др.)

ПРЕДЛОГ: Увођење у праксу комуналних предузећа канализације савремених технологија праћења рада система, праћења количина и квалитета отпадних вода и унапређења квалитета извођења радова.

ПРОБЛЕМ 4: Неусклађеност планске и техничке документације из области канализације.

ПРЕДЛОГ: Унапређење квалитета израде планске и техничке документације из области канализације, укључујући поштовање приоритета дефинисаних планском документацијом, усклађивање рада свих стејкхолдера у процесу припреме планске и техничке документације и подизања квалитета планске и техничке документације канализације.

Заштита урбаних подручја од штетног дејства вода

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Дуга традиција у области заштите од поплава. • Планска документација највећим делом постоји. • Већи део система је већ изграђен. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан постигнут ниво заштите од поплава. • Недовољан ниво инвестирања у системе одбране од поплава. • Недовољно одржавање система одбране од поплава. • Недовољно изграђени и одржавани системи за заштиту урбаних подручја од унутрашњих вода.
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Уређење приобаља водотока у атрактивне просторе. • Увећање вредности земљишта и некретнина. 	<ul style="list-style-type: none"> • Пролонгирана неуређеност сектора одбране од поплава услед одсуства политичке воље. • Нерешен статус и надлежности у погледу одводњавања урбаних површина. • Климатске промене.

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Недовољно финансирање делатности заштите од штетног дејства вода.

ПРЕДЛОГ: Постепено увођење одрживог система финансирања делатности заштите од штетног дејства вода урбаних подручја кроз постепено увођење у праксу законом дефинисаног принципа "корисник плаћа", при чему цене услуга у области заштите од вода треба, у складу са Законом о водама, одређивати применом принципа повраћаја свих трошкова.

ПРОБЛЕМ 2: Недовољна заштита од поплава појединих културних добара у приобаљима водотока.

ПРЕДЛОГ: Идентификовати специфичности и обезбедити примену адекватних мера заштите од поплава културних добара лоцираних у близини водотока. Интензивирати активности на дефинисању карти ризика од поплава за урбана подручја и мера заштите градитељског наслеђа, узимајући у обзир и очекиване промене климе.

ПРОБЛЕМ 3: Често плављење појединих урбаних подручја тзв. унутрашњим водама (кишни отицај и високи нивои подземних вода)

ПРЕДЛОГ: Увођење у праксу савремених метода сакупљања и одвођења кишних вода у градовима и дренажних система, што укључује решења која унапређују целокупни хидролошки циклус у градовима, водећи рачуна о локалним специфичностима.

ПРОБЛЕМ 4: Неусклађеност планске и техничке документације из области одбране од штетног дејства вода.

ПРЕДЛОГ: Унапређење квалитета израде планске и техничке документације из области заштите од штетног дејства вода и усклађивање активности републичког и локалног нивоа, узимајући у обзир и очекиване промене климе. Подизање квалитета планске и техничке документације, укључујући увођења у праксу решења базираних на принципима природног уређења, коришћењу природних система и процеса, као и коришћења екосистемских услуга.

5.3. Електроенергетска инфраструктура и електронске комуникације

Електроенергетска инфраструктура

SWOT анализа

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Развијена електро mreжа високе сигурности снабдевања • Потпуна енергетска сигурност и поузданост електроенергетског система Србије који је повезан са осам електроенергетских система других држава и део је ENTSO-е система • Развијени системи даљинског грејања у већим урбаним насељима • Систем енергетских менаџера успостављен по Закону о ефикасном коришћењу енергије 	<ul style="list-style-type: none"> • Изражена неуједначеност прикључености крајњих потрошача на електро mreжу високе сигурности снабдевања • Старост и неефикасност преносне и дистрибутивне електро mreже и објеката • У појединим урбаним насељима недовољни су капацитети објеката и водава напона 110 и 35 kV за обезбеђење поузданог и сигурног напајања електричном енергијом крајњих потрошача • Недовољно коришћење обновљивих извора, и неискоришћеност за производњу топлотне енергије • Старост, висока потрошња и енергетски губици у објектима и дистрибутивним топлотним mreжама • Недовољно ефикасан систем обезбеђења потребних дозвола за изградњу енергетских објеката и неприлагођеност законске регулативе реализацији енергетске инфраструктуре • Нема пројеката
МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризичи)
<ul style="list-style-type: none"> • Развој интерконективних система са другим државама • Модернизација, ревитализација постојећих и изградња нових капацитета енергетске mreже и објеката • Коришћење донација и ко-финансирања из приступних фондова ЕУ за реализацију припремљене пројектне документације за енергетску mreжу и објекте • Веће и одрживо коришћење обновљивих извора енергије за производњу електричне и топлотне енергије • Изградња постројења за комбиновану производњу електричне и топлотне енергије на природни гас или биогас • Смањење потреба за електричном енергијом услед већег коришћења енергетски ефикасних технологија • Енергетска ефикасност као мера штедње • Постојање ЦРЕПа као базе података ЕЕ пасоша за зграде • Упостављање Фондова за ЕЕ / уз помоћ ТА донатора, ЕУ и др. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак инвестиција у обнову, модернизацију и изградњу електроенергетских капацитета и инфраструктуре • Опadaње поузданости електроенергетских постројења и опреме услед старости и слабог одржавања • Неповољан утицај промене климе на потрошњу електричне енергије • Неадекватна заштита од непланске изградње и неблаговремена реализација инфраструктурних коридора • Нема пројеката • Није развијене свест за ЕЕ мере нити ОИЕ мере

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Изражена неуједначеност прикључености крајњих потрошача на електро mreжу високе сигурности снабдевања.

ПРЕДЛОГ: Модернизација, ревитализација постојећих и изградња нових капацитета енергетске мреже и објеката.

ПРОБЛЕМ 2: Нерационална потрошња енергије.

ПРЕДЛОГ: Повећање енергетске ефикасности свих корисника енергије и коришћења енергетски ефикасних технологија.

ПРОБЛЕМ 3: Недовољно ефикасан систем обезбеђења потребних дозвола за изградњу енергетских објеката и неприлагођеност законске регулативе реализацији енергетске инфраструктуре.

ПРЕДЛОГ: Унапређење законске регулативе, поједностављивање процедура за решавање имовинско-правних послова и добијање грађевинских дозвола у сектору енергетске инфраструктуре.

ПРОБЛЕМ 4: Неадекватна заштита од непланске изградње и неблаговремена реализација инфраструктурних коридора

ПРЕДЛОГ: Благовремено регулисање права располагања и начина коришћења и изградње на земљишту у инфраструктурним коридорима енергетских објеката (надокнаде за ограничавање коришћења и изградњу земљишта, и др.).

Електронске комуникације

SWOT анализа

<i>СНАГЕ (предности)</i>	<i>СЛАБОСТИ (недостаји)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Квалитет покривености фиксном и мобилном телефонијом у свим урбаним насељима • Динамичан пораст приступа интернету и мрежама широкопојасних услуга 	<ul style="list-style-type: none"> • Неповезаност постојећих мрежа и снижена ефикасност електронских комуникација
<i>МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)</i>	<i>ПРЕТЊЕ (ризици)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Брзи технолошки развој и напредак електронских комуникација • Развој широкопојасног приступа и увођење нових мултимедијалних услуга • Максимално коришћење постојеће инфраструктуре и повезивање постојећих мрежних ресурса • Људски ресурси у ИТ сектору за развој електронских комуникација • Хармонизација законских оквира Србије са ЕУ законодавством у процесу придруживања и повећање сигурности и безбедности корисника у електронској комуникацији 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак инвестиција у изградњу оптичких каблова • Проблем заједничког улагања телекомуникационих оператера у развој локалних оптичких мрежа

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Неповезаност постојећих мрежа и снижена ефикасност електронских комуникација

ПРЕДЛОГ: Успостављање националне широкопојасне комуникационе мреже којом се обезбеђује окружење за увођење комуникационих услуга нижег нивоа за потребе инфраструктурних и комуналних система, јавних услуга (е-управа, здравство, правосуђе, образовање, наука, култура и др.угама), електронске трговине и пословног сектора.

6. ЖИВОТНА СРЕДИНА, КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

SWOT анализа

СНАГЕ(предности)	СЛАБОСТИ(недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Основан Национални савет за климатске промене (мониторинг стања) а мониторинг промене климе врши РХМЗ • Континуирано спровођење мониторинга квалитета ваздуха на 34 аутоматских мерних станица • 2/3 становника урбаних насеља изложено је ваздуху доброг или релативно доброг квалитета, уз неопходно побољшање • Врши се системско, годишње испитивање степена угрожености земљишта од хемијског загађења у појединим урбаним зонама • Дуга традиција у области одбране од поплава- већи део система одбране од поплава је већ изграђен. • Успостављен законодавни оквир у области заштите вода усклађен са регулативом ЕУ, • Еколошка свест становника је генерално повећана • У већим урбаним насељима бука се мери периодично; започето је постављање заштитних ограда у насељима поред главних путева • АЗЖС врши континуирано извештавање о стању биодиверзитета на основу система индикатора • Стратешки и легислативни оквир у области управљања отпадом је хармонизован са стратегијама и директивама ЕУ • Праћење количина отпада на територији урбаних насеља (у оквиру ЈКП) • Успостављена национална база података о депонијама и Мапа делонија ЈКП и дивљих и старих депонија (АЗЖС) 	<ul style="list-style-type: none"> • Неадекватна и недоследна примена закона у области заштите животне средине у локалним срединама/урбаним насељима и неадекватна хоризонтална и вертикална координација у примени закона • Недовољна кадровска опремљеност инспекцијских служби за спровођења закона у области животне средине • Неадекватна превенција загађења животне средине, због ниског степена спровођења мера датих кроз стратешке процене и процене утицаја на животну средину • Спора имплементација питања климатских промена у планске документе на националном, регионалном и локалном нивоу • Недовољна покривеност мрежом аутоматских станица за мерење квалитета ваздуха већих урбаних насеља у; недостатак анализатора за аутоматско праћење у реалном времену(сатни подаци) концентрација суспендованих честица • Број локалитета на којима се мери загађење, број узорака и врста загађујућих материја које се прате у урбаним насељима варирају на годишњем нивоу, • Недовољан постигнут ниво заштите од поплава. • Неадекватан третман климатских промена приликом планирања и изградње система за одбрану од поплава и неадекватан третман очекиваних климатских промена у планирање развоја урбаних средина • Недовољан ниво инвестирања и одржавање система одбране од поплава • Недовољно изграђени и одржавани системи за заштиту урбаних подручја од унутрашњих вода. • Веома низак проценат отпадних вода који се пречишћавају • Неспровођење мера заштите вода од загађења, укључујући и заштиту изворишта водоснабдевања • Недовољни финансијски подстицаји з изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода • Неадекватна примена мера за спречавање појаве или смањење нивоа буке и нивоа електромагнетног и нејонизујућег зрачења у урбаним срединама у урбаним срединама, које су прописане кроз урбанистичке планове • Подаци о количини отпада у урбаним насељима су често апроксимирани и непрецизни • Преовлађујући начин управљања отпадом-депоновање и низак степен рециклаже

МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија, закон и акциони план у области климатских промена је у припреми (омогућиће ублажавање и прилагођавање климатским променама) • Постоји подела територије Србије на зоне и агломерације у којима се прате концентрације загађујућих материја • Легислативни оквир у области заштите квалитета ваздуха, земљишта, буке и управљања отпадом хармонизован за директивама ЕУ, • Могућност за проширење праћења квалитета земљишта у урбаним зонама на већи број насеља у Србији • Уређење приобаља водотока у атрактивне просторе. • Увећање вредности земљишта и некретнина у приобаљу водотокова. • Измештање сметлишта комуналног отпада са обала река, као и промена традиционалне свести становништва о заштити вода • Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода према специфичном плану имплементације за <i>Urban waste water directive</i> (UWWd) • Побољшање квалитета животне средине и биодиверзитета у градовима. • Унапређење регионалне и међународне сарадње. • Дефинисане индикатори буке по зонама намене простора • Тренд смањења укупне количине отпада у урбаним насељима • Тренд благог повећања удела рециклаже у укупном третману отпада • Изградња регионалних депонија према Стратегији управљања отпадом 	<ul style="list-style-type: none"> • Укинута наменски карактер средстава одређених за заштиту животне средине • Непостојање адекватног акционог плана као одговора на локалне промене климе • Непостојање стратегије за адаптацију на климатске промене • Земљиште у урбаним насељима је под притиском који утиче на смањење квалитета Пролонгирана неуређеност сектора одбране од поплава услед одсуства политичке воље. • Нерешен статус и надлежности у погледу одводњавања урбаних површина. • Климатске промене • Конфликт између потреба заштите вода и других корисника простора • Недостатак образованог кадра за прихватање нових решења и ограничени финансијски ресурси • Деградација простора услед неадекватног одлагања отпада и великог броја сметлишта и дивљих депонија • Климатске промене • Угрожавање биодиверзитета • Недостатак стратешких карата буке и акционих планова за урбана насеља, саобраћајну инфраструктуру (укључујући и аеродроме) • Лоше здравствено стање шума • Ниски степен остваривања регионалних споразума о изградњи депонија • Немогућност грађана да плате реалну економску цену комуналних услуга

Потребе за интервенцијом

ПРОБЛЕМ 1: Недовољна покривеност свих урбаних насеља мрежом аутоматских станица за праћење "обавезујућег" сета параметара (суспендоване честице, азотни оксиди и приземни озон).

ПРЕДЛОГ: Повећање покривености урбаних насеља мрежом аутоматских станица могуће је остварити укључивањем-учешћем локалних самоуправа и по активирању станица укључити резултате у информациони систем за квалитет ваздуха који води Агенција за заштиту животне средине

ПРОБЛЕМ 2: Већина урбаних насеља нема акустичко зонирање буке, нити реализоване стратешке карте буке

ПРЕДЛОГ: Неопходно је доследно спровођење Закона о заштити од буке у животној средини, којим се урбана насеља обавезују за израду стратешких карата буке. Стратешке карте се реализују у складу са регулативом ЕУ и на основу њих се доносе Акциони планови за предузимање мера за смањење буке у угроженим зонама.

ПРОБЛЕМ 3: Неадекватни подаци о количини отпада и начинима третмана у урбаним насељима.

ПРЕДЛОГ: Неопходно је унапредити централни регистар (базу података) укупне количине отпада по општинама и урбаним насељима, као и процентуалним учешћем појединих начина третмана. ЈКП би податке требало да достављају Агенцији за заштиту животне средине, која би их обједињавала и публиковала периодично (једном годишње).

ПРОБЛЕМ 4: Нереализовани регионални споразуми о изградњи регионалних депонија.

ПРЕДЛОГ: Формирање тела које би координирало и вршило надзор над спровођењем регионалних споразума и да обједињује податке о имплементацији планова за изградњу регионалних депонија.

ПРОБЛЕМ 5: Недовољан ниво инвестирања у системе одбране од поплава и недовољно одржавање система одбране од поплава; неадекватна техничка документација и прологирана неуређеност сектора одбране од поплава

ПРЕДЛОГ: Увођење одрживог система финансирања одбране од поплава и унапређење система ране најаве и инфраструктуре за одбрану од поплава уважавајући очекиване промене климе, подизање квалитета планске и техничке документације, укључујући и аспекте утицаје промене климе, примена принципа природног уређења, решења базираних на природним процесима

ПРОБЛЕМ 6: Недовољно изграђени и одржавани системи за заштиту урбаних подручја од унутрашњих вода

ПРЕДЛОГ: Увођење у праксу савремених метода сакупљања и одвођења кишних вода у градовима и дренажних система, уважавајући аспекте очекиваних промена климе.

ПРОБЛЕМ 7: Неадекватна систем финансирања заштите вода од загађења

ПРЕДЛОГ: Постепено увођење одрживог система финансирања заштите вода од загађења.

ПРОБЛЕМ 8: Неадекватни подаци о количини отпадних вода (поготово индустријских) и недовољан број пројеката за изградњу ППОВ, недефинисани власнички односи на површинама предвиђеним за изградњу.

ПРЕДЛОГ: Неопходно је успоставити централни регистар (базу података) укупне количине отпадних вода по општинама и урбаним насељима и индустрији. ЈКП би податке требало да достављају Агенцији за заштиту животне средине, која би их обједињавала и публиковала периодично (тримесечно, или чешће).

ПРОБЛЕМ 8: Неадекватна заштита становника од последица великог степена загађења појединих параметара животне средине.

ПРЕДЛОГ: Израда процена утицаја активности на здравље становника, јачање институционалних система, јачање свести грађана о потреби за партиципацијом у области заштите животне средине, међуопштинска сарадња у области активне партиципације грађана о питањима животне средине

8. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ, КУЛТУРА И УРБАНИ ИДЕНТИТЕТ

СНАГЕ (предности)	СЛАБОСТИ (недостаји)
<ul style="list-style-type: none"> • Богато културно наслеђе и културни диверзитет • Урбана насеља са специфичним типолошким карактеристикама • Препознатљиве архитектонске типологије • Наслеђена културна инфраструктура са установама културе, поливалентним центрима (домовима културе и сл), удружењима, програмима и људским ресурсима у култури • Развијен систем заштите културних добара • Тренд сталног повећавања броја заштићених културних добара у Централном регистру НКД • Програми подстицања очувања старих заната • Заступљеност Србије у програмима и пројектима за рехабилитацију архитектонског и археолошког наслеђа Југоисточне Европе, под покровитељством Савета Европе и Европске комисије • Започет пројекат „Дигитализације непокретног културног наслеђа” – МКИС и САНУ • Ратификовано више међународних повеља из области заштите културног наслеђа • Међународна културна сарадња - проглашење Новог Сада за Европску престоницу културе за 2021. годину; учешће Београда, Новог Сада, Сремске Митровице и Смедерева у програму ЕУ за културу - Креативна Европа 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно развијена база података о културним добрима • Неусклађеност институционалног и правног оквира заштите културног наслеђа са међународним препорукама, конвенцијама и ратификованим повељама • Дуготрајни процеси проглашења културних добара, посебно оних који се налазе под претходном заштитом • Недовољна сарадња струка укључених у послове заштите, планирања и управљања културним наслеђем – недостају практични водичи и методологије • Неадекватан третман непокретних културних добара у планским документима – недостатак контекстуалне анализе и валоризације грађевинског фонда и просторне провере појединачних локација • Усмеравање средстава намењених одржавању споменика културе првенствено у техничку заштиту и одржавање, без потенцирања израде развојних програма и пројеката који би допринели интегрисању споменика културе у окружење и савремене токове живота • Типологија урбане структуре није довољно препозната кроз планске документе • Пропадање урбаних насеља која представљају важне реперне културне и историјске прошлости Србије – нарочито мањих, у слабије економски развијеним деловима земље • Пропадање вредних примерака типова градске архитектуре (нарочито објеката и урбанистичких целина из друге половине 20-тог века и индустријског наслеђа) • Неадекватан начин финансирања заштите наслеђа, културне инфраструктуре, програма и пројеката у култури • Неравномерна заступљеност културне инфраструктуре у урбаним насељима и њена слаба опремљеност • Недовољни капацитети службе заштите културног наслеђа • Неразвијена интерпретација, анимација и медијација на локалитетима НКД и у установама културе • Низак ниво учешћа грађана у културним активностима • Недовољан обим културних садржаја за децу и младе

МОГУЋНОСТИ (шансе, потенцијали)	ПРЕТЊЕ (ризици)
<ul style="list-style-type: none"> • Доступност дигиталних технологија за интегрисање података о културним добрима у јединствену, централну базу података • Развијена свест научне и стручне јавности о значају културе и заштити културног наслеђа • Веза образовних институција и институција које се баве заштитом и планирањем културног наслеђа; креативни едукативни програми за формирање свести о културном наслеђу од најранијег узраста • Диверзификација система финансирања и обезбеђење већег учешћа приватног сектора, јавно-приватног партнерства, донација и средстава из различитих европских и међународних програма и фондова (већа заступљеност урбаних насеља у програму ЕУ за културу - Креативна Европа итд.) • Јачање урбаног идентитета заснованог на културном диверзитету • Реализација пројеката у култури и заштити наслеђа у појединим и групацијама урбаних насеља и њиховом руралном окружењу – пројекти у зони Подунавља, путеви вина, путеви римских владара итд. • Развој културног туризма и градских туристичких дестинација са културним наслеђем, понудом садржаја у култури и природним наслеђем у дестинацији • Развој интерпретације, анимације, медијације и промоције локалитета културног наслеђа, културне инфраструктуре, програма и пројеката у култури • Развој културне инфраструктуре и укључивање неискоришћених објеката у систем културе • Подстицање програма културе и садржаја за децу и омладину • Подстицање развоја старих заната • Промоција примера добре праксе • Активно учешће грађана, културно-уметничких друштава и репрезентативних удружења у доношењу одлука о развоју културе и заштити наслеђа • Развој међународне културне сарадње • Унапређење инструмената управљања културним наслеђем 	<ul style="list-style-type: none"> • Систем заштите непокретног културног наслеђа је децентрализован на непотупун начин – не омогућава уједначен приступ заштити наслеђа у складу са културно-историјским значајем појединих подручја • Секторски приступ заштити и планирању културног наслеђа • Недовољна сарадња између институција које се баве заштитом и планирањем и недогољна отвореност за осавремењивање процедура заштите и планирања • Пропадање вредних објеката и целина • Економска неразвијеност подручја са важним културним потенцијалом • У процедурама планирања и управљања урбаним развојем недогољно препознавање и разликовање важних обележја урбане структуре који представљају елементе њиховог идентитета и потенцијал за развој • Нове типологије које нарушавају идентитет урбаних насеља, услед доминације економског интереса инвеститора - парцијална градња, бесправна градња и сл. • Нерешено питање унапређења финансирања заштите наслеђа, културне инфраструктуре, програма и пројеката у култури •

ПРОБЛЕМ 1: Недогољна приступачност и прегледност информацијама о културним добрима и културном стваралаштву.

ПРЕДЛОГ: Дигитализација културног наслеђа и савременог стваралаштва и примена ГИС технологија - коришћење доступних дигиталних технологија за интегрисање података о културним добрима и савременом стваралаштву у централне базе података и њихово мултимедијално представљање.

ПРОБЛЕМ 2: Неуједначени критеријуми валоризације културног наслеђа у различитим заводима за заштиту споменика културе. Постоји велики број објеката и целина које представљају вредно градитељско наслеђе, а нису укључене у систем заштите.

ПРЕДЛОГ: Дефинисање критеријума за приоритизацију. Укључивање у планове (нпр. кроз институцију „урбанистичке заштите“) и развојне стратегије и оних објеката и целина које нису предмет заштите, а које се препознају као важни репери културног и историјског развоја (наслеђе послератне модерне архитектуре и урбанизма).

ПРОБЛЕМ 3: Недостају практични водичи и методологије за истраживање и евалуацију историјских места, а посебно у погледу планирања и пројектовања њихове регенерације.

ПРЕДЛОГ: Мапирање културног наслеђа, афирмисање амбијенталних и културних целина у плановима и давање смерница за њихов даљи развој – насупрот досадашње праксе инвентарисања.

ПРОБЛЕМ 4: Недовољна сарадња струка укључених у послове заштите, планирања и управљања културним наслеђем.

ПРЕДЛОГ: Формирање заједничке платформе за сарадњу на пословима заштите, планирања (просторног, урбанистичког и секторског) и управљања културним наслеђем; перманентна едукација кадрова и развој људских ресурса као кључног чиниоца повезивања различитих дисциплина.

ПРОБЛЕМ 5: Пропадање урбаних насеља која представљају важне репере културне и историјске прошлости Србије – нарочито мањих, у недовољно развијеним подручјима.

ПРЕДЛОГ: Препознавање културног диверзитета и специфичности као важног дела идентитета; подршка реализацији програма обнове и развоја урбаних насеља и групација урбаних насеља са типолошким карактеристикама које су настале као резултат њиховог географског положаја, сложене историје и културне седиментације.

ПРОБЛЕМ 6: Пропадање вредних примерака типова градске архитектуре што услед пасивног режима заштите, што због њихове изузетости из регистра културних добара (нарочито објеката и урбанистичких целина из друге половине 20-тог века).

ПРЕДЛОГ: Поштовање континуитета и традиције у развоју насеља кроз планска решења; ревалоризација физичке структуре насеља – евидентирање утврђених типова градске архитектуре – без обзира на њихов статус у систему заштите и дефинисање нових типова – развијених на темељу старијих, или потпуно нових као база за будуће стратегије и развојне планове.

ПРОБЛЕМ 7: Фрагментарни доприноси виђењу и решавању проблема у области заштите и коришћења културног наслеђа – неконсолидована база знања и база пројеката – међународних, регионалних, националних.

ПРЕДЛОГ: Формирање јединствене платформе која би омогућила сарадњу различитих сектора и актера на развоју заштите и одрживог коришћења културних добара, доношењу и имплементацији планова управљања за групације и локалитете културног наслеђа и интегрисаних пројеката заштите наслеђа, урбаног развоја, развоја туризма и културе (културни туризам, путеви културе и др.).

ПРОБЛЕМ 8: Недовољно развијени механизми финансирања заштите наслеђа, културне инфраструктуре, програма и пројеката у култури.

ПРЕДЛОГ: Диверзификација система финансирања и обезбеђење већег учешћа приватног сектора, јавно-приватног партнерства, донација и средстава из различитих европских и међународних програма и фондова; увођење фискалних мера; доношење планова управљања за културно наслеђе, студија изводљивости и стратегија

самоодрживости кроз развој делатности (нпр развој социјалног предузетништва старих заната) и нових функција које омогућавају економску одрживост објеката; увођење фондова за урбану обнову.

ПРОБЛЕМ 9: Парцијалан дисциплинарни и институционални приступ, нетранспарентност одлучивања.

ПРЕДЛОГ: Континуално образовање конзерватора и повезивање образовних институција и институција које се баве заштитом и планирањем културног наслеђа; Едукација кадрова у циљу превазилажења дисциплинарних граница и увођења холистичког приступа у управљању развојем урбаних насеља са вредним културним наслеђем и културном инфраструктуром. Партиципација грађана, удружења и организација цивилног друштва у процесу доношења одлука.

ПРОБЛЕМ 10: Неравномерна заступљеност културне инфраструктуре у урбаним насељима и њена слаба опремљеност.

ПРЕДЛОГ: Улагање у објекте и опрему културне инфраструктуре и културе, у укључивање и обнову наслеђених установа културе, поливалентних центара, постојеће и нове програме и пројекте у култури.

ПРОБЛЕМ 11: Низак ниво учешћа грађана у културним активностима. Недовољан обим културних садржаја за децу и младе. Неразвијена интерпретација, анимација и медијација на локалитетима НКД и у установама културе.

ПРЕДЛОГ: Едукација шире јавности; развој стручних кадрова, стратегија и механизма повезивања шире јавности са институцијама заштите и планирања културног наслеђа; Подстицање и развој културних потреба, промоција културних активности. Развој анимације и медијације у установама културе и интерпретације културног наслеђа. Подршка развоју културних садржаја и програма за децу и младе. Развој и подршка волонтирању и аматеризму у култури.

ПРОБЛЕМ 12: Неусклађеност закона о културним добрима са међународним повељама од којих су неке већ ратификоване, а којима се проширује концепт културног наслеђа ка урбаном наслеђу.

ПРЕДЛОГ: Усклађивање институционалног и правног оквира са међународним повељама и савременим интегративним приступом заштити културног наслеђа; увођење категорије урбаног наслеђа у складу са најскорије усвојеном препоруком Унеска о Историјском урбаном пејзажу (Recommendation on the Historic Urban Landscape, UNESCO, 2011).